Tulevaisuusvaliokunta 8.2.2017
VNS 7/2016 vp

Ympäristöneuvos Merja Turunen
Nvm Taina Nikula/
ympäristöministeriö

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

Mitkä ovat ilmasto- ja energiastrategian pääkohdat kestävän kehityksen näkökulmasta?

Energia- ja ilmastostrategiassa linjataan toimista, joilla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa sekä EU:ssa sovitut energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030 ja on johdonmukaisesti matkalla kohti 2050 tavoitteitta. Strategiassa linjataan myös keskeisimmät uudet keinot yleisellä tasolla, joilla taakanjakosektorin päästövähennysvelvoite vuoteen 2030 on tarkoitus toteuttaa. EU:n komission heinäkuussa 2016 antama ehdotus taakanjakosektorin 39 % päästövähennyksestä Suomessa vuonna 2030 vuoteen 2005 verrattuna edellyttää huomattavan määrän lisätoimia.

Vuoden 2030 taakanjakosektorin päästövähennystavoitteeseen pääsemiseksi tarvittavia lisätoimia täsmennetään ja tarkennetaan ilmastolain mukaisessa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa, jota on valmisteltu rinnakkain energia- ja ilmastostrategian kanssa ja joka on tarkoitus antaa valtioneuvoston selontekona eduskunnalle keväällä 2017. Suunnitelmassa tarkastellaan myös poikkileikkaavia teemoja, kuten kulutusta ja paikallisen ilmastotyön merkitystä sekä niihin liittyviä päästövähennystoimia.

Kestävän kehityksen näkökulmasta tärkeitä linjauksia energia- ja ilmastostrategiassa ovat liikennesektorin energiatehokkuustoimet sekä fossiilisten polttoaineiden korvaaminen uusiutuvilla ja vähäpäästöisillä polttoaineilla ja käyttövoimilla. Liikenne tuottaa noin 40 % taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöistä. Taakanjakosektorin päästöjä vähentää myös bionesteiden 10 %:n sekoitusvelvoite työkoneissa ja lämmityksessä, eloperäisten maiden typpioksiduulipäästöjen rajoittaminen sekä F-kaasupäästöjä koskevat toimet. Jätehuollon aiheuttamia päästöjä taakanjakosektorilla on mahdollista vähentää siirtämällä jätteenpoltto päästökaupan piiriin ja tehostamalla jo nykyisiä käytössä olevia toimia.

Energia- ja ilmastostrategian vaikutuksia ympäristöön, terveyteen, talouteen ja hyvinvointiin on arvioitu laajasti. Kestävän kehityksen näkökulmasta strategian linjauksilla on toteutuessaan myönteisten vaikutusten lisäksi myös eräitä kielteisiä seurauksia, jotka voivat vaikeuttaa muiden kuin ilmastotavoitteiden saavuttamista ja joihin tulee kiinnittää huomiota strategian toimeenpanossa.

Kasvihuonekaasujen vähenemisen lisäksi ilman epäpuhtauksien määrän arvioidaan pienenevän ja erityisesti liikenteessä suunnitellut muutokset vähentävät erityisesti typenoksideja ja pienhiukkasten päästöjä. Pienpolton aiheuttamat hiukkaspäästöt ovat edelleen merkittäviä eivätkä vähene. Uuden infrastruktuurin rakentamiseen sekä biopolttoaineiden, lämpöpumppujen ja sähköautojen tuotantoon ja käyttöön liittyy materiaalien ja energian kulutusta, mikä voi osaltaan pienentää saavutettavia ympäristöhyötyjä. Metsien hakkuiden ennustetaan lisääntyvän nykytasolta, ja tällä on vaikutusta luonnon monimuotoisuuden säilymiseen ja vesistöihin. Vaikutukset hiilinieluihin riippuvat monesta tekijästä ja ne vaihtelevat myös ajan mukaan. Strategian vaikutustenarvioinnissa todetaankin, että kielteisten vaikutusten minimointi edellyttää, että olemassa olevia monimuotoisuuden edistämiskeinoja tehostetaan.

Ilmastonmuutoksen hillintätoimilla on merkittäviä vaikutuksia ihmisten elämänlaatuun. Osa toimista kannustaa innovaatioihin, jotka voivat tarjota uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja työpaikkoja. Uusiutuvan energian lisääminen todennäköisesti parantaa työllisyyttä. Kuluttajien asema voi muuttua ja lisätä mahdollisuuksia säästää energiaa ja olla osa energiajärjestelmää. Tosin eri väestöryhmät voivat olla hyvin erilaisessa asemassa sen suhteen, kuinka helposti he voivat säästää energiaa, investoida uusiin ratkaisuihin tai kuinka he voivat hyödyntää

uusia palveluita. Tuloerojen merkitys voi kasvaa, jos energian hinta nousee merkittävästi ja energiaa säästävät investoinnit ovat kalliita.

Miten toteutetaan Suomen velvoitteet osana YK:n kestävän kehityksen agenda 2030 – ohjelmaa?

Suomi toteuttaa YK:n kestävän kehityksen agenda 2030-ohjelmaa Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksella sekä hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelmalla.

Hallituksen Agenda2030-toimeenpanosuunnitelma linjaa hallituksen lähestymistavan globaaliohjelman toimeenpanoon ja se annettiin selontekona eduskunnalle viime viikolla. Suomen toimeenpanosuunnitelma on ensimmäisten joukossa maailmassa. Toimeenpanosuunnitelmassa linjataan Agenda2030:n painopistealueet sekä seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Selonteon keskeisenä lähtökohtana on, että Suomen kestävän kehityksen toimikunnan Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus - ***Suomi jonka haluamme 2050*** - on Suomen kansallinen tulkinta globaalista kestävän kehityksen toimintaohjelmasta. Yhteiskuntasitoumus voidaan nähdä koko suomalaisen yhteiskunnan kestävän kehityksen edistämissuunnitelmana. Yhteiskuntasitoumuksessa on kahdeksan painopistettä, jotka vastaavat hyvin myös YK:n Agenda2030-ohjelman tavoitteita. Painopisteet ovat Hiilineutraali yhteiskunta, Kestävät elämäntavat, Kestävät yhdyskunnat, Luontoa kunnioittava päätöksenteko, Resurssiviisas talous, Työtä kestävästi, Vaikuttavien kansalaisten yhteiskunta ja Yhdenvertaisuus.

Yhteiskuntasitoumus on myös **konkreettinen toimeenpanon väline**. Kansalaiset, yritykset, järjestöt, kunnat ja muut sidosryhmät voivat osallistua Agenda2030n toimeenpanoon tekemällä julkisen sitoumuksen. Tavoitteellinen ja mitattava toimenpidesitoumus on hyvä työkalu esimerkiksi yrityksen ja yhteisön oman toiminnan kehittämisessä. Tällä hetkellä sitoumuksia on noin 450.

Selonteko Agenda2030 toimeenpanosuunnitelmasta määrittelee miten hallitus omassa toiminnassaan toimeenpanee Agenda2030:ta. Hallitus nostaa toimeenpanon kärjiksi kaksi painopistealuetta sekä kolme läpileikkaavaa politiikkaperiaatetta. Painopisteet ovat: Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi sekä Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi.

Suunnitelman toimia hiilineutraalin ja resurssiviisaan Suomen toteuttamiseksi ovat mm. energia- ja ilmastostrategian toimeenpano, keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman valmistelu ja toimeenpano, kestävien julkisten hankintojen vauhdittaminen valtionhallinnossa ja kunnissa sekä hiilineutraaliuden ja resurssiviisauden tukeminen.

Agenda 2030-toimeenpanosuunnitelmassa vahvistetaan eduskunnan roolia kansallisen toimeenpanon seurannassa sekä kestävän kehityksen kysymysten näkyvyyttä kansallisessa keskustelussa. Hallitus tuo kestävän kehityksen edistämisen osaksi hallituksen vuosikertomusta sekä toteuttaa vuosittain kestävän kehityksen tilaa ja tulevaisuutta käsittelevän keskustelutilaisuuden.